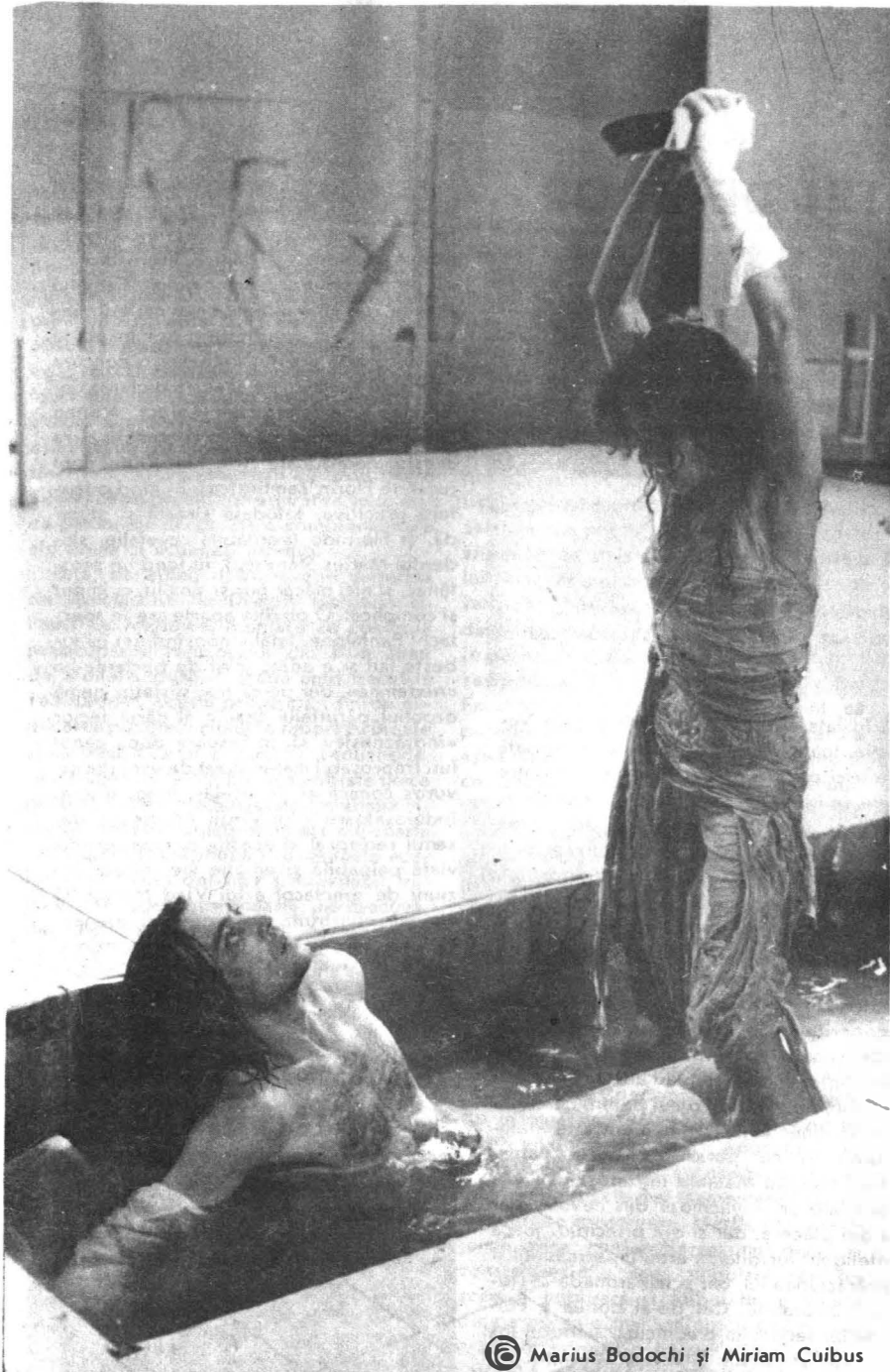

PATETISMUL NE-ORNAMENTAL

CRONICA

PERSECUTAREA ȘI ASASINAREA LUI JEAN-PAUL MARAT REPREZENTATĂ DE GRUPUL TEATRAL AL OSPICIULUI DIN CHARENTON SUB CONDUCEREA DOMNULUI DE SADE de Peter Weiss • Traducerea: Gellu Naum • TEATRUL NAȚIONAL DIN CLUJ • Data premierei: 8 octombrie 1991 • Regia: Victor Ioan Frunză • Decoruri și costume: Adriana Grand • Distribuția: Gheorghe M. Nuțescu [Marchizul de Sade], Marius Bodochi [Marat], Miriam Cuibus [Charlotte Corday], Ligia Moga [Rossignol], Mariana Popovici [Simone Evrard], Dorin Andone [Kokol, Anunțatorul], Petre Băcioiu [Polpoch], Petru Dondoș [Cucurucu], Viorica Mischilea [Jacques Roux], Anda Chirpelean [Marianne], Vasilica Stamatî [Madeleine], Ion Marian [Coulmier].

Tradusă în urmă cu destul de mult timp, cunoscută oamenilor de teatru români, piesa lui Peter Weiss *Marat-Sade* (ca să nu-i spunem pe adevăratul și lungul ei nume — *Persecutarea și asasinarea lui Jean-Paul Marat reprezentată de grupul teatral al ospiciului din Charenton sub conducerea domnului de Sade*), piesa lui Weiss, deci, a ispitit ani la rând pe regizorii noștri. Pînă în 1989, pentru că părea a se referi anume la așa-zisa revoluție comunistă din '44; după 1989, pentru că pare a se referi anume la revoluția (sau așa-zisa revoluție?) din care tocmai am ieșit ori din care încă ne străduim să ieșim. Și poate meritul important al piesei aici se și află: ea nu vorbește despre Revoluția Franceză (așa cum dă impresia), nici despre mai recente noastre revoluții (așa cum avem impresia), ci despre toate cele trecute, prezente și viitoare, despre oricare dintre revoluțiile iscate de dragul oamenilor, al maselor dar ale căror victime sînt oamenii, masele. «Nu se poate dori o revoluție fără revoluție» spunea Robespierre și toate actele pe care le presupune «sînt tot atît de ilegale ca însăși libertatea», spunea tot Robespierre. Între legalitate, ilegalitate, sînge, flamuri victorioase, idealuri, interese, sacrificiu, profit, oamenii se înalță, se prăbușesc, speră, se înspăimîntă, urmează un gînd sau un idol, le reneagă, într-un perpetuu, chinuitor vis de «altceva», de «mai bine și mai drept». Există în orice revoluție adevăr și minciună, există în orice revoluție marii păcăliți și micii profitori, există în orice revoluție purtată de dragul dreptății o însemnată cantitate de nedreptate. Pentru

© Marius Bodochi și Miriam Cuibus

că victoria unei revoluții este asigurată adesea de o mulțime alcătuită din nenumărați înfrinși. E de mirare, atunci, că acțiunea e plasată de autor într-un ospiciu? Fie el și acela din Charenton. Sau că totul e privit ca o piesă de teatru scrisă de un nebun și jucată de mulți alții?

E dur, e aspru, deși deosebit de interesant, textul lui Peter Weiss. E un text dramatic care nu fletează, nu scuză, nu compătimește și, în cele din urmă, nici nu acuză. Observă, disecă, analizează. Grav, lucid, cu o îngîndurare deloc sentimentală.

Sentimental nu este nici spectacolul montat pe scena Naționalului clujean de Victor Ioan Frunză, dar e străbătut de o căldură, de un patetism de bună calitate, asumat și nu «ornamental», care șterge senzația de ușoară uscăciune resimțită la

lectură. Nu este vorba de o schimbare de optică (cu atât mai puțin de o schimbare a sensurilor) ci doar de «sublinieri în text», am putea spune, ce reușesc să dea pregnanță, un suflu tensionat discursului dramatic, să aducă în prim plan idei (sau concluzii) ce decurg din demonstrație fără a fi formulate ca atare. Versiunea scenică evită, și ea, subiectivismul, partizanatul lacrimogen, în favoarea unei analize limpezi și nepărtinitoare. Nu compătimește dar, în plus față de litera (nu și de spiritul) piesei lui Weiss, se solidarizează. Cu mereu înfrînții învingători, cu făpturile fragile care încheagă forța unei revoluții.

Sînt momente, în spectacolul lui Frunză, cînd ritmul (și de aceea tensiunea dramatică) lîncezește — de obicei atunci cînd se cedează ispitei de a vizualiza excesiv, sînt momente cînd ilustrația muzicală

semnată de Marius Marchiș (altfel, valoroasă) devine prea abundentă, tinzînd să facă din piesă ilustrație la muzică, sînt momente în care diferențele de nivel în ceea ce privește interpretarea se fac simțite. Există, deci, neîmpliniri, există lucruri asupra cărora s-ar putea formula rezerve. Ele ni se par însă, toate, neesențiale, importantă fiind vigoarea și relevanța gîndului regizoral, meritul de a prelua demonstrația lui Weiss împlinind-o, dîndu-i fiorul de emoție, fluxul puternic de sentiment care să o facă să «treacă rampa», cum spune expresia acreditată.

Un aport substanțial în această benefică animare a materialului dramatic revine decorului și costumelor semnate de Adriana Grand, decoruri și costume atît de bogate în sugestii, de o asemenea luxurianță a imaginii dar și a sensurilor încît s-ar putea, pur și simplu, povesti. Mai fiecare detaliu conține o posibilă istorie, un comentariu tandru sau răutăcios, un semn de întrebare ori eventuale răspunsuri. E atît de mare bogăția de soluții plastice încît ajungem să ne întrebăm dacă nu seamănă a risipă, sînt atît de multe ideile, încît uneori ne încearcă bănuiala că ar fi, poate, prea multe.

Dintre interpreți, cîteva nume se detașază cu autoritate. L-am numi, mai întîi, pe Marius Bodochi pentru arta, remarcabilă, de a construi mozaicat și totuși unitar, pentru forța expresivă a unei imagini scenice în care grandiosul se naște din nenumărate, chinuitoare neputințe omenești, în care efigia se pulverizează mereu în derizoriu pentru a se reînchea, pentru a pieri iar. L-am numi, de asemenea pe Dărin Andone care vascularizează contururile personajului (ale personajelor, de fapt, pentru că joacă două) cu seva hrănitore a unei emoții, temperate, stăpînite cu grijă, dar mereu și benefic prezente. Se cuvine amintit Gheorghe M. Nușescu, cu o sarcină scenică dificilă pentru că prezența personajului său — Marchizul de Sade — trebuie să fie percepută și atunci cînd nu participă nemijlocit la acțiune, o sarcină dificilă, deci, de care experimentatul actor se achită cu prestanță. Dintr-o distribuție destul de amplă am remarcat-o, de asemenea, pe Miriam Cuibus, desenînd precis, cu subtilitate, neliniștită, neliniștitoare personalitate a celebrii Charlotte Corday, interpretată — actrița are meritul de a nu uita acest detaliu — de o pensionară a ospiciului din Charenton. Bine marcată, de reținut, ni s-apărut și evoluția scenică a Vioricăi Mischilea. Contribuții mai puțin pregnante, dar necesare, desigur, imaginii de ansamblu a spectacolului, au semnat Mariana Popovici, Ligia Moga, Petre Băcioiu, Petru Dondoș, Anda Chirpelean, Vasilica Stămatin și Ion Marian.

CRISTINA DUMITRESCU